

Stan od 15 lutego 2024 r.

Ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw¹, dalej zwanej: ustawą nowelizującą, dokonano zmian w art. 21. **W zakresie odnoszącym się do art. 21 ustęp 1 rozszerzono katalog aktywności, które z uwagi na wynikającą z ich charakteru styczność z małoletnimi wymagają przed nawiązaniem stosunku pracy lub przed dopuszczeniem do innej działalności sprawdzenia czy osoba, z którą ma być nawiązany stosunek pracy lub która ma być dopuszczona do działalności, są zamieszczone w Rejestrze z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze. Obecnie katalog określony w art. 21 ust. 1 wskazuje, że chodzi o takie aktywności jak wychowanie, edukacja, wypoczynek, leczenie, świadczenie porad psychologicznych, rozwój duchowy, uprawianie sportu lub realizacja innych zainteresowań przez małoletnich, lub opieka nad nimi. Oznacza, to zmianę w stosunku do pierwotnego przepisu polegającą na dodaniu: świadczenia porad psychologicznych, rozwoju duchowego, uprawiania sportu lub realizacji innych zainteresowań przez małoletnich. Zmieniono redakcję art. 21, w ten sposób, że, w ust. 1 wskazano podmioty zobowiązywane, zaś w kolejnych ustępach wymieniono obowiązki ciążące na tych podmiotach.**

W przypadku:

- pracodawcy lub organizatora działalności jest to uzyskanie informacji, czy dane osoby, o której mowa w ust. 1, są zamieszczone w Rejestrze z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze;
- osoby, z którą ma być nawiązany stosunek pracy lub która ma być dopuszczona do takiej działalności jest to przedłożenie pracodawcy lub innemu organizatorowi informacji z Krajowego Rejestru Karnego w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii², lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego. Ustawa nowelizująca nie zmieniła ogólnych zasad dotyczących kręgu osób podlegających sprawdzeniu.

Obowiązek przedstawienia informacji wskazanych w art. 21 ust. 3 z Krajowego Rejestru karnego czy też rejestru innego Państwa spoczywa na osobie, z którą ma być zawarty stosunek pracy lub która ma być dopuszczona do działalności. **Ta osoba będzie więc ponosić koszty uzyskania tych dokumentów (30 zł).** W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości nie ma jednak przeszkód prawnych, aby przyszedł pracodawca lub inny organizator, jeśli wyraża taką chęć, poniosł koszty związane z wydaniem zaświadczenia. Istotnym jest, iż dla uznania opłacenia wniosku, nie ma znaczenia źródło jego finansowania. **Zatem istnieje możliwość, aby przyszedł pracodawca lub inny organizator uiszczał każdorazowo przelewem bankowym opłatę 30 zł za uzyskanie zaświadczenia przez osobę, z którą ma być zawarty stosunek pracy lub inną osobę przed dopuszczeniem do działalności, wpisując w tytule przelewu imię i nazwisko takiej osoby oraz datę wypełnienia wniosku przez taką osobę, która będzie tożsama z datą na formularzu.** Składając wniosek przyszedł pracownik lub inna osoba, która ma zostać dopuszczona do działalności musiałaby dołączyć wydruk takiego przelewu. Możliwe jest także wykupienie przez pracodawcę lub innego organizatora e-znaku opłaty sądowej i przekazanie jego wydruku osobie, o której mowa w art. 21 ust. 1, który następnie zostanie dołączony do wniosku. Brak jest regulacji określających termin ważności zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego. Zatem sytuacja danej osoby w Rejestrze, może ulec zmianie w każdej chwili. Zarejestrowany może zostać dokument, na podstawie którego przetwarza się

¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1606.

² Dz. U. z 2023 r. poz. 172 oraz z 2022 r. poz. 2600.

dane osobowe, zgodnie z art. 11 i 12 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1068 z późn. zm.). Jednocześnie także z uwagi na regulacje Kodeksu karnego mówiące o zatarciu skazań oraz art. 14 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 1158) dotyczący kwestii usuwania danych z Rejestru. Obowiązek, o którym mowa w art. 21 ust. 3 powstaje niezależnie od obowiązku pracodawcy lub organizatora działalności zbadania czy dana osoba figuruje w RSPTS. Wymiana informacji pomiędzy rejestrami, a tym samym uzyskiwanie informacji dotyczącej karalności za pośrednictwem Biura Krajowego Rejestru Karnego dotyczy państw członkowskich Unii Europejskiej i odbywa się w oparciu o przepisy decyzji ramowej Rady 2009/315/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji (Dz. U. UE. L. z 2009 r. Nr 93, str. 23 z późn. zm.). Zgodnie z art. 3 ust. 1 powołanej decyzji każde państwo członkowskie wyznacza organ centralny do celów stosowania decyzji ramowej. Z posiadanych przez Biuro informacji wynika, że zazwyczaj są to komórki ministerstw sprawiedliwości lub spraw wewnętrznych danego państwa albo wyznaczone komórki w policji. Należy jednakże podkreślić, że wyłącznie w sprawach związanych z postępowaniem karnym istnieje obowiązek odpowiedzi na przesłane zapytanie. W sprawach poza postępowaniem karnym to wewnętrzne prawo państwa zapytanego decyduje o tym, czy na zapytanie może zostać udzielona odpowiedź. W rezultacie nie można przyjąć założenia, że do celów innych niż postępowanie karne składający zapytanie do innego państwa członkowskiego UE za pośrednictwem Biura uzyska odpowiedź. Co do zasady Biuro Krajowego Rejestru Karnego posiada informacje o skazaniach obywateli polskich przez państwa unijne oraz przez państwa trzecie, o ile zawiadomienie o skazaniu zostało nadesłane do Biura. W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości, w przypadku obywateli państw Unii Europejskiej, są oni zobowiązani do uzyskania informacji bezpośrednio z rejestru karnego państwa, którego są obywatelem, o ile taki Rejestr istnieje. W art. 22 ust. 5 ustawy o ochronie małoletnich nałożono na osobę, z którą ma być nawiązany stosunek pracy lub która ma być dopuszczona do działalności obowiązek złożenia pracodawcy lub innemu organizatorowi oświadczenie o państwie lub państwach, w których zamieszkiwała w ciągu ostatnich 20 lat, innych niż Rzeczpospolita Polska i państwo obywatelstwa. Pojęcie to nie zostało zdefiniowane w ustawie, toteż w braku szczegółowych regulacji należy wyklądać w zgodzie przepisami dotyczącymi miejsca zamieszkania, przy uwzględnieniu celu art. 22 ust. 5 ustawy o ochronie małoletnich. Zgodnie z art. 25 Kodeksu cywilnego miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Mając na uwadze cel art. 22 ust. 5, wymóg „zamiaru stałego pobytu” odnosi się nie do miejscowości a do państwa, stąd na etapie prac sejmowych w ustawie zmieniono pierwotnie występujący w projekcie (druk sejmowy 3309) termin miejsce zamieszkania, na państwo, w którym zamieszkiwała. Wymaga podkreślenia, że określenie „państwo zamieszkania” (kraj zamieszkania) funkcjonuje w unii Europejskiej i oznacza miejsce, w którym „zwykle mieszkasz”. Ministerstwo Sprawiedliwości na chwilę obecną nie posiada listy państw nieprowadzących rejestrów karnych lub niewydających informacji z tych rejestrów. W przypadku gdy prawo państwa, nie przewiduje sporządzenia informacji dotyczących karalności lub w danym państwie nie prowadzi się rejestru karnego, osoba, z którą ma być nawiązany stosunek pracy lub która ma być dopuszczona do działalności składa pracodawcy lub innemu organizatorowi oświadczenie o tym fakcie wraz z oświadczeniem, że nie była prawomocnie skazana w tym państwie za czyny zabronione odpowiadające przestępstwom określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. A także nie wydano wobec niej innego orzeczenia, w którym stwierdzono, iż dopuściła się takich czynów zabronionych, oraz że nie ma obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi. Ww. oświadczenie składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego

oświadczenia. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Ustawa nowelizująca w zakresie odnoszącej się do art. 21 ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich weszła w życie 15 lutego 2024 r. **Ustawa nowelizująca nie zawierała przepisu, z którego wynikałoby jej działanie z mocą wsteczną, w tym przepisu nakazującego weryfikację wszystkich zatrudnionych osób lub osób dopuszczonych do działalności w zakresie nowo dodanych aktywności.** W konsekwencji, do osób, z którymi zawierano umowę o pracę lub które dopuszczano do działalności wskazanej w art. 21 przed dniem 15 lutego 2024 r. **zastosowanie miały przepisy obowiązujące do tej daty. Natomiast od dnia 15 lutego 2024 r. zastosowanie znajduje art. 21 w nowym brzmieniu. Istotnym jest, że sam art. 21 ust. 1 reguluje obowiązki do zrealizowania „przed nawiązaniem z osobą stosunku pracy lub przed dopuszczeniem osoby do innej działalności”.** Powyższą interpretację potwierdza także brzmienie art. 12 ustawy o ochronie małoletnich. Zgodnie z jego treścią, prawo do uzyskania informacji o osobie ujętej w Rejestrze, której dane zostały zgromadzone w Rejestrze z dostępem ograniczonym, przysługuje:

- pracodawcom - przed nawiązaniem z osobą stosunku pracy związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi, w zakresie uzyskania informacji, czy dane tej osoby są zgromadzone w tym Rejestrze;
- innym organizatorom - przed dopuszczeniem osoby do działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi, w zakresie uzyskania informacji, czy dane tej osoby są zgromadzone w tym Rejestrze.

Standardy ochrony małoletnich w przedszkolach, szkołach i placówkach powinny być wdrożone 15 sierpnia 2024 r.

Wzór/wytyczne standardów ochrony małoletnich w przedszkolu, szkole lub placówce opracowuje Ministerstwo Sprawiedliwości, w którym działa Zespół do spraw Ochrony Małoletnich.

Projekt roboczy standardów zawiera:

- preambułę;
- słowniczek pojęć;
- rozdział dotyczący rozpoznania i reagowania na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci;
- procedury interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia dziecka;
- zasady bezpiecznego korzystania z Internetu i mediów elektronicznych;
- zasady prowadzenia monitoringu;
- zasady bezpiecznych relacji przedszkola, szkoły lub placówki z dziećmi, kontakty podczas wycieczek, zielonych szkół, wyjść grupowych, kontakty poza godzinami pracy, kontakty online, zasady ochrony dziecka;
- wskazówki w załącznikach” gdzie skierować opiekuna potrzebującego wsparcia dla siebie i dla dziecka.